

Кравчук Анастасія Леонідівна,

*студентка 2 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:

Сойко Інна Миколаївна,

*к. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Розбудова системи початкової освіти на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки потребує таких підходів, які сприяли б формуванню в здобувачів початкової освіти загальнолюдських цінностей, зокрема морально-етичних і соціально-політичних, а також соціальної компетентності, соціальних навичок, важливих життєвих умінь, які сприяють формуванню готовності продовжити навчання в базовій школі. Молодший шкільний вік є важливим періодом розвитку соціальної компетентності здобувача початкової освіти, адже в цей період формується готовність до співпраці, лідерські якості, розвиваються комунікативні уміння, здатність брати на себе відповідальність за прийняті рішення і дії.

Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій на уроках у початковій школі є актуальним завданням, що вимагає обґрунтування та ретельного вивчення. Особливості впровадження даних технологій в освітній процес початкової школи вивчали В. Барановська, О. Борисьонок, І. Галаган, В. Коваленко, М. Левшин, Г. Ломаковська, О. Мороз, Н. Олефіренко, І. Онищенко, Л. Петухова, А. Семенов, О. Співаковський, Б. Хантер, В. Шевченко та ін. Однак, недостатньо вивченим залишається проблема формування та розвитку соціальної компетентності здобувачів початкової освіти засобами web-орієнтованих і мультимедійних технологій в умовах НУШ.

У таких документах, як у Концепції «Нова українська школа» [3], Закон України «Про освіту» [2], Державному стандарті початкової освіти [1] зазначено, що одним із важливих завдань на сучасному етапі становлення початкової освіти є формування та розвиток соціальної компетентності учнів початкової освіти.

Система початкової освіти України формується на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки, тобто дитина виступає центром процесів виховання, навчання та розвитку, всі методи та методики навчання ми підпорядковуємо

особистості молодшого школяра, саме тому система початкової освіти як ніколи потребує таких підходів, які б поступово сприяли формуванню:

- загальнокультурних цінностей особистості (не просто нав'язувати здобувачеві освіти загальноприйняті цінності, а сприяти виробленню своїх – власних цінностей, які будуть перетинатися з загальнокультурними);

- морально-етичних цінностей здобувачів освіти (здобувач освіти має мати власні моральні та етичні цінності, виробленню яких і має сприяти процес навчання та виховання);

- соціальної компетентності здобувачів початкової освіти (на даному етапі просто необхідно володіти соціальною компетентністю, робота в команді, взаємодія з однокласниками – рушії процесу навчання та розвитку особистості на етапі її формування);

- необхідних навичок соціалізації, що забезпечать готовність учня до продовження навчання в середній школі та подальшої взаємодії навіть у дорослому житті.

Період початкової школи є найсприятливішим для формування соціальної компетентності особистості. Процеси, які відбуваються в молодшому шкільному віці подано на рис.1..

Рис.1. Процеси, які відбуваються в молодшому шкільному віці

У контексті вимог НУШ одним із важливих завдань початкової освіти є формування соціальної компетентності, яка у подальшому є необхідною не тільки для навчання, а й для перебуванні та взаємодії із суспільством. В умовах сьогодення початкової освіти зростає важливість обґрунтувати теоретичні і

практичні засади того, як саме необхідно формувати соціальну компетентність у здобувачів освіти, адже вони – це не лише рушій освіти, а й формування особистості в цілому, тому багато дослідників займаються цим питанням, щоб створити прогресивні методики формування заданої компетентності спираючись на вимоги Нової української школи, нормативних документів та інших стандартів.

Молодший шкільний вік є сприятливим для соціалізації та соціального розвитку дитини. Він характеризується, перш за все, новою соціальною ситуацією розвитку дитини – її новими зв'язками й взаємостосунками із соціумом.

Процес формування соціальної компетентності у молодших школярів залежить від факторів та чинників, які ми умовно можемо розподілити на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх факторів та чинників ми відносимо:

- інтелектуальний розвиток учня;
- творчий потенціал;
- задатки та здібності;
- життєвий досвід поведіння у тій чи іншій ситуації;
- погляди та переконання;
- виховання учня;
- життєві цінності учня та ін.

До зовнішніх факторів та чинників, на наш погляд, належать такі:

- колектив, у якому знаходиться дитина;
- найближче оточення: родина, друзі та ін.;
- організація вчителем навчального процесу з урахуванням усіх вимог та особливостей, які сприятимуть успішному формуванню соціальної компетентності.

Розглянемо особливості та специфіку формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. На нашу думку, уроки української мови та літературного читання є найбільш сприятливими для формування соціальної компетентності молодших школярів. Адже на цих уроках вчитель має змогу не тільки активно її формувати, а ще й пасивно.

На уроках літературного читання діти читають твори різноманітних жанрів, різних авторів, при цьому кожен твір має свою особливу цінність, він покликаний навчити чомусь учня, прояснити йому ту чи іншу ситуацію, показати, як можна себе поводити, а як не варто та ін. Після прочитання твору учні самостійно, або разом з вчителем обов'язково аналізують його, під час цього процесу і відбувається пасивне формування соціальної компетентності, адже учні під час аналізу поведінки героїв твору приміряє на себе роль цих героїв, починає роздумувати «чи вчинив би так я будучи на його місці?», «чи правильно він вчинив?», «а що буде якщо я зроблю так само?». При цьому здобувачі освіти не просто над цим роздумують, а ще й обов'язково висловлюють свою думку з цього приводу, що сприяє формуванню активної громадянської позиції, розуміння як слід поводити себе та ін.

Використання web-орієнтованих та мультимедійних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяє: «підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці; зростанню продуктивності уроку; реалізації міжпредметних зв'язків; логізації й структуруванню навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів; зміні ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його не як сучасну іграшку, а як універсальний інструмент для ефективної роботи в будь-якій галузі людської діяльності»; підвищення результативності уроку» [4].

На уроках мовно-літературної освітньої галузі під час аналізу творів та виконання різного роду завдань відбувається оволодіння учнями певною системою знань, формування умінь і навичок взаємодії в соціумі та здатності оцінювати свої дії та вчинки, а також здійснюється цілеспрямований вплив на учнів для оволодіння і засвоєння ними загальнолюдських та спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування позитивних ціннісних орієнтирів, соціально значущих якостей. На цих уроках відбувається цілеспрямоване формування морально-етичних цінностей, соціальної компетентності.

Ефективним засобом розвитку соціальної компетентності є й усна народна творчість. Використовуючи потенціал народної творчості (прислів'я, приказки, казки, загадки, народні ігри та ін.), можна розвинути здатність до співпраці, толерантні стосунки прищепити школярам повагу, доброту, милосердя. Рід час аналізу усної народної творчості відбувається конкретизація соціальних зразків поведінки особистості, систематизація певних норм та правил моралі.

Отже, в умовах НУШ проблема формування та розвитку соціальної компетентності учнів початкової школи, тобто здатності продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі, є актуальною. Нами з'ясовано, що молодший шкільний вік сприятливий для соціалізації та соціального розвитку дитини. Ефективними, на нашу думку, для формування соціальної компетентності молодших школярів є уроки української мови та літературного читання, на яких можна активно впроваджувати різноманітні мультимедійні та інші інноваційні технології.

На уроках мовно-літературної освітньої галузі учні мають можливість отримувати знання у різних форматах. За допомогою презентацій мають змогу узагальнювати, аналізувати твори чи певну тему, створювати освітні відео. Учитель, у свою чергу, має змогу в ігровій та невимушеній формі перевіряти, як учні засвоїли матеріал та працювати над усуненням прогалин у знаннях.

Можемо навести приклади таких завдань, які можна запропонувати учнями на уроках мовно-літературної освітньої галузі:

1. Прослухай аудіо запис зі словами героїв та скажи яким саме героям вони належали.
2. З'єднай прізвище автора зі списком його творів.
3. З'єднай зображення героя із його ім'ям.
4. Розстав події у творі у правильній послідовності.
5. Збери зі слів розміщених на слайді прислів'я.
6. Створи буктрейлер до прочитаного твору.

7. Створіть презентацію про життя та творчість обраного письменника. Представ її разом зі своєю командою однокласникам.

8. Розіграйте інсценізацію подій прочитаного твору.

9. Перейдіть за поданим посиланням та пройдіть квест з вивченої теми.

10. Пройдіть тестування до вивченої теми на платформі Kahoot та ін.

Сучасні освітні технології на уроках української мови та літературного читання сприяє тому, що молодші школярі опановують соціально компетентну поведінку. Це допомагає їм долучатися до системи соціальних цінностей та соціально значущих справ через навчання й виховання.

Отже, web-орієнтовані та мультимедійні технології є ефективним засобом формування соціальної компетентності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у початковій школі сприяє вихованню соціально компетентної особистості, творчому розвитку молодших школярів, самореалізації учнів та урізноманітнення їх навчальної діяльності. За допомогою вказаних технологій можна перевірити знання учнів з вивченої теми, подати нову тему, розв'язати дослідницьке чи творче завдання. Інформаційні технології є потужним багатофункціональним засобом навчання. Упровадження web-орієнтованих і мультимедійних технологій привчає учня жити в інформаційно-освітньому середовищі, сприяє формуванню соціальної компетентності та комп'ютерної грамотності.

Для ефективного формування соціальної компетентності молодших школярів необхідно використовувати різноманітні види діяльності як у навчальному процесі, так і в позакласній роботі.

Важливу роль у цьому процесі відіграє не лише школа, а й сім'я. Сприятливий мікроклімат у родині є важливим чинником виховання та навчання дитини. Для гармонійного розвитку дитини вкрай важлива співпраця сім'ї та школи в єдиному контексті, оскільки розбіжності між цими двома інститутами можуть призвести до внутрішніх конфліктів у дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти від 21.02.2018 р. № 87. Учитель початкової школи. 2018. № 4. С. 1-16.

2. Концепція Нової української школи (2018). <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczya> (дата звернення : 02.12.2025).

3. Закон України «Про освіту». 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення : 02.12.2025).

4. Ніколаєску І. Методичні засади формування соціальної компетентності учнів початкової школи. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск 57, 2017. С. 82–88.